

**UZASADNIENIE DO WNIOSKU O NAGRODĘ PREZESA RADY MINISTRÓW
ZA WYRÓŻNIAJĄCĄ SIĘ ROZPRAWĘ DOKTORSKĄ, O KTÓREJ MOWA W ART. 364 UST. 3 USTAWY
Z DNIA 20.07.2018 r. – PRAWO O SZKOLNICTWIE WYŻSZYM I NAUCE**

**Za wyróżniającą się rozprawę doktorską Pani dr Agnieszki Trzos
pt. „Praktyka konserwatorska przy wybranych sarkofagach cynowych z Grobów Królewskich na
Wawelu oraz mauzoleów Rodzin Promnitzów w Pszczynie i Hochbergów w Świebodzicach.
Technika, technologia, metodyka i systematyka”.**

Stopień doktora w dziedzinie sztuki w dyscyplinie sztuki plastyczne i konserwacja dzieł sztuki został nadany Pani Agnieszce Trzos przez Radę ds. Stopni Akademii Sztuk Pięknych im. J. Matejki w Krakowie nr 171/2021 z 9.12.2021r.

Rada ds. Stopni Akademii Sztuk Pięknych im. J. Matejki w Krakowie podjęła uchwałę w dniu 9.12.2021r. nr 172/2021 w sprawie wyróżnienia rozprawy doktorskiej Pani dr Agnieszki Trzos pt. „Praktyka konserwatorska przy wybranych sarkofagach cynowych z Grobów Królewskich na Wawelu oraz mauzoleów Rodzin Promnitzów w Pszczynie i Hochbergów w Świebodzicach. Technika, technologia, metodyka i systematyka”.

Pani Agnieszka Trzos jest absolwentką Wydziału Konserwacji i Restauracji Dzieł Sztuki Akademii Sztuk Pięknych im. Jana Matejki w Krakowie. W 1998 roku uzyskała tytuł magistra sztuki otrzymując dyplom za pracę pt. „Przeniesienie malowidła olejnego „Chrystus Eucharystyczny”, z połowy XIX wieku, z temperowego „Chrystus Arcykapłan” z Cewkowa, datowanego na przełom XVII/XVIII wieku. W trakcie studiów, w 1983 roku. odbyła praktyki i staże zawodowe w Muzeum Śląskim oraz w pracowni dr Antonia Massarelli’ego w Botticino Sera a rok później uzyskała stypendium The Elizabeth Greenshields Foundation w Kanadzie. Od 2001 roku jest zatrudniona na stanowisku asystenta w Katedrze Malarstwa na Wydziale Artystycznym Akademii Sztuk Pięknych w Katowicach, gdzie obecnie prowadzi zajęcia w Pracowni Technologii Rysunku i Malarstwa dla studentów I i II roku. Dotyczą one zagadnień z zakresu technik i technologii malarstwa sztalugowego, poźłotnictwa oraz malarstwa ściennego. Od 2010 roku, wspólnie z mężem Tomaszem Trzosem, współtworzy A.T. Pracownię Konserwacji Zabytków w Tychach. W Jej imponującym dorobku z ostatnich dwudziestu trzech lat (1997-2020), znajduje się szereg udokumentowanych i upublicznionych dokonań, związanych z pracami konserwatorskimi i badawczymi, zarówno indywidualnymi jak i zespołowymi, dotyczącymi trzech generalnych obszarów działań. Pierwszy obejmuje dzieła malarskie na podłożach

drewnianych, płóciennych, metalowych, ołtarze drewniane oraz rzeźby drewniane polichromowane i złocone. Skala tych działań jest imponująca - dotyczy to dwudziestu pięciu ołtarzy drewnianych, polichromowanych i złoconych, około pięćdziesięciu obrazów sztalugowych oraz trzydziestu rzeźb drewnianych o bogatej dekoracji malarskiej. Jest konserwatorem o wyjątkowo bogatym dorobku i dużym doświadczeniu. Jej praca obejmuje trzy zasadnicze obszary: malarstwo sztalugowe wraz z polichromowanymi ołtarzami (25 ołtarzy, 50 obrazów), malarstwo ścienne, sarkofagi metalowe (cynowe i miedziane) oraz drewniane, w liczbie 40. Posiada w swoim dorobku spektakularne osiągnięcia, jak chociażby odkrycie w 2009 roku gotyckich malowideł ściennych w kościele parafialnym p.w. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Lubecku na Śląsku.

Przedłożona przez Doktorantkę dokumentacja w wersji papierowej składa się z jednotomowej obszernej dysertacji „Praktyka konserwatorska przy wybranych sarkofagach cynowych z Grobów Królewskich na Wawelu oraz mauzoleów Rodzin Promnitzów w Pszczynie i Hochbergów w Świebodzicach. Technika, technologia, metodyka i systematyka” oraz jej zapisu w wersji elektronicznej”. Doktorantka podjęła niezmiernie trudny i złożony temat dotyczący problematyki konserwacji sarkofagów cynowych znajdujących się w Grobach Królewskich na Wawelu oraz w mauzoleach rodowych Promnitzów i Hochbergów. Autorka dysertacji wykonała szczegółowe badania porównawcze trzydziestu sarkofagów, z Grobów Królewskich na Wawelu, z krypty grobowej w kościele Wszystkich Świętych w Pszczynie oraz krypty grobowej w kościele Św. Mikołaja w Świebodzicach. Jak zaznaczyła uczestniczyła w konserwacji siedemnastu obiektów. Przeprowadziła też kwerendy archiwalne w Archiwum Śląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Katowicach, Archiwum Zamku Królewskiego na Wawelu, Archiwum Muzeum Piastów Śląskich w Brzegu, Archiwum Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Szczecinie, Archiwum Słupskiej Delegatury Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Gdańsku, Archiwum Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Legnicy, Archiwum Parafii śś. Piotra i Pawła w Tworkowie, Archiwum Działu Archeologii Muzeum w Wodzisławiu Śląskim, Archiwum Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków we Wrocławiu i wielu innych. Zapoznała się również osobiście ze stanem zachowania innych sarkofagów zgromadzonych w Szczecinie, Słupsku, Darłowie, Sierakowie, Brzegu, Legnicy, Pieskowej Skale i Krakowie. Wybrane sarkofagi zostały poddane bardzo szczegółowej analizie, uwzględniającej zarówno zagadnienia ikonograficzne, historyczne w zakresie genezy, autorstwa, procesu twórczego jak i identyfikacji warsztatu konwisarskiego, obejmujące wszelkie aspekty technologiczne oraz technikę ich wykonania. Uzyskaną wiedzę poszerzono o wyniki prac badawczych i konserwatorskich, podjętych przez Doktorantkę zarówno w aspekcie technicznym jak i estetycznym. Analizowany problem

omówiono w sposób niezwykle kompleksowy i rozbudowany, uwzględniając zarówno aspekt historyczny, zawierający informacje na temat zastosowania cyny w sztuce konwisarstwa na terenie Polski, budowy sarkofagów oraz ich wymowy ikonograficznej, omówiono przyczyny powstawania i rodzaje korozji cyny oraz zjawisko tzw. „trądu cynowego”, poprzez analizę procesu historycznych napraw i konserwacji oraz zrealizowanych współcześnie prac konserwatorskich przez A.T. Pracownię Konserwacji Zabytków w Tychach. Przedstawiono także szczegółowe ustalenia dotyczące obecnego stanu wiedzy o pochówkach w dwóch kryptach rodowych Promnitzów i Hochbergów. Przyjęte interdyscyplinarne metody badawcze sarkofagów, w tym współpraca ze specjalistami z różnych dziedzin z obszaru nauk humanistycznych, nauk ścisłych i przyrodniczych, nauk technicznych, nauk teologicznych oraz sztuki, a także poszerzona obserwacja i analiza obiektów w światłach analitycznych, badania warstw chronologicznych i technologicznych obiektów przy użyciu komplementarnych metod fizyko-chemicznych (XRF, XRD) oraz kwerenda i badania archiwalne, pozwoliła na kompleksowe rozpoznanie i identyfikację szczątków, towarzyszących im akcesoriów oraz zastosowanych przez poszczególnych mistrzów konwisarstwa środków i metod. Umożliwiła także rozpoznanie metodyki postępowania podczas historycznych zniszczeń i napraw tych niezwykłych obiektów. Przeprowadzona na podstawie badań specjalistycznych i ich interpretacji, ambitna próba identyfikacji techniki i technologii oraz ustalenie składu chemicznego zastosowanych materiałów, pozwoliła Doktorantce na określenie cech charakterystycznych dla stylu poszczególnych warsztatów konwisarskich z wyraźnym rozgraniczeniem roli konwisarza i grawera w procesie wytwarzania sarkofagów, która dotychczas przez badaczy była traktowana raczej sumarycznie. Przeprowadzenie kompleksowych analiz fizyko-chemicznych umożliwiających nie tylko powierzchniowy ogląd, ale i pogłębione badania technologiczne sarkofagów oraz złożonych w nich szczątków, historii ich konserwacji i ekspozycji, pozwoliło Doktorantce na krytyczne odniesienie się do prawdopodobnej kolejności i swego „harmonogramu prac” przy wybranych sarkofagach jakie stosowali konserwatorzy w przeszłości. Szczególne miejsce w dysertacji znajdują odniesienia, niekiedy polemiczne do prac i publikacji prof. Jerzego Krauzego, uznanego autorytetu i praktyka w dziedzinie konserwacji metalu. Możliwość podjęcia przez Doktorantkę prac konserwatorskich przy sarkofagach królewskich, należących do najważniejszych i najcenniejszych obiektów tego typu w Polsce, o kolosalnym znaczeniu dla naszej kultury i historii a więc otoczonych szczególną troską i ochroną, doprowadziło do wypracowania potencjalnie najwłaściwszej metodyki postępowania, opartej o doświadczenia z przeszłości i wyniki najnowszych badań analitycznych. Opis procesu konserwacji i zastosowanej metodyki wypracowanej przez A.T. Pracownię Konserwacji Zabytków w Tychach zasługuje na najwyższe uznanie. Rozwiązanie problemów logistycznych związanych z ciężarem i gabarytami poszczególnych obiektów, organizacja

stanowiska pracy konserwatorów oraz ich oprzyrządowania wymagała dużej wiedzy i znakomitej koordynacji. W działaniach stricte konserwatorskich Doktorantka wyszczególniła dwa ważne aspekty: rzetelność w opracowaniu konstrukcji wewnętrznych sarkofagów, umiejętność dojścia do pierwotnego wyglądu, określenia go, odtworzenia, zachowania, zakonserwowania. Na uwagę zasługuje znakomity poziom wykonawczy, ogromny wkład w konserwację i inne dziedziny nauk humanistycznych. Temat podjęty w pracy doktorskiej jest niezwykle ważny i trudny. Przeprowadzono szczegółowe badania porównawcze 30 sarkofagów. Przeprowadzono szerokie kwerendy archiwalne od Szczecina po Kraków. Dokonano rozpoznania techniki, określono cechy charakterystyczne dla warsztatów i podjęto próby ich identyfikacji. Ustalono, że konwisarz i rytownik to odrębne profesje. Przeprowadzono kompleksową identyfikację szczątków. Pozyskano nowe wartości i nowe fakty w wielu obszarach, co było możliwe dzięki badaniom interdyscyplinarnym. Na uznanie zasługuje metodyka postępowania pracowni konserwatorskiej reprezentowanej przez doktorantkę. Przeprowadzono szerokie kwerendy archiwalne od Szczecina po Kraków. Dokonano rozpoznania techniki, określono cechy charakterystyczne dla warsztatów i podjęto próby ich identyfikacji. Ustalono, że konwisarz i rytownik to odrębne profesje. Przeprowadzono kompleksową identyfikację szczątków. Pozyskano nowe wartości i nowe fakty w wielu obszarach, co było możliwe dzięki badaniom interdyscyplinarnym. Na uznanie zasługuje metodyka postępowania pracowni konserwatorskiej reprezentowanej przez doktorantkę.

Opracowała: Małgorzata Wyroba.